

JANÁČKOVA AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V BRNĚ

Divadelní fakulta

Ateliér

Scénografie

RUŽA V TRNI

Bakalářská práce

Autor práce: Eliška Konečná

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Jana Preková

Oponent práce: MgA. Kateřina Bláhová

Brno 2013

Bibliografický záznam:

KONEČNÁ, Eliška. Ruža v trni, lidové umění jako zdroj inspirace současného umění, scénografie a módy/ Rose in the thorns. Folk art as a source of inspiration in contemporary art, stage design and fashion.

Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Divadelní fakulta, Ateliér scénografie: 2013, s. 67; vedoucí bakalářské práce Doc. Mgr. Jana Preková.

Anotace:

Bakalářská práce Ruža v trni, lidové umění jako zdroj inspirace současného umění. Tato práce otevírá téma neustálého znovuobjevování folkloru a lidových motivů a jejich opětovného přetavování v současném umění. Zaměřuji se na současné české umělce, kteří se chopili tématu folkloru a posunuli jej do nových významových rovin. Od pouhého užívání lidových motivů přes volbu tradičních technologie a materiálu, po kritický nadhled na společnost skrze nové interpretace tradice v umění: v oblasti malby, grafiky a akčního umění. Také se stručně zabývám historií svérázu, proudu, který rovněž proměňoval a přizpůsoboval lidové prvky a motivy vkusu a potřebám soudobé společnosti.

Anotation:

Bachelor Thesis: A Rose Among Thorns - Folk Art As A Source Of Inspiration For Contemporary Art, Set Design. This work opens up the subject of constant reinvention of folklore and folk motifs and their reclaiming in contemporary art. Focusing on contemporary Czech artists who took up the subject of folklore and moved it to new levels of meaning. From the mere use of folk motifs through the use of traditional technology and materials, to a critical perspective on society through new interpretations of tradition in the arts: in painting, graphic art and performance art. The work also briefly explains the history of originality, a style which was also changing and adapting folk elements and motifs to the tastes and needs of contemporary society.

Klíčová slova:

Lidový folklor dnes, kroj, svéráz, lidové motivy, tradice, vzpomínky, čeští umělci

Keywords:

Folklor now, national costume, history of originality, folk themes, traditions, memories, czech artists

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně, pouze za pomoci uvedených zdrojů.

V Brně dne 3.9. 2013

Eliška Konečná

Poděkování:

Na tomto místě, bych ráda poděkovala Doc. Mgr. Janě Prekové, MgA. Kateřině Bláhové a Mgr. Jitce Tláskalové.

Osnova :

Úvod	8
1. INTERPRETACE KROJE A LIDOVÝCH MOTIVŮ DNES	9
1.1. Martin Dušek/ Kroj šokuje	11
1.2. Kateřina Šedá/ Nošovický kroj	16
1.3. Jan Vytiska/Divnofolk	19
1.4. Barbora Lungová/Moravské horory	22
1.5. Jiří Miškeřík/ Bezhlavý horňák	28
1.6. Puk – puk/ Folk - recyklace	31
1.7. PÁRTYFOLK	35
1.8. Paella koncept	37
1.8.1. Co Tě ne/baví na folkloru?	48
2. INSPIRACE KROJEM V HISTORII	51
2. 1. Lidový svéráz	52
2.1.1. Liběna Rochová/Paměť	57
2.1.2 Made in Villa	59
Závěr v trní	62

Předmluva:

Má bakalářské práce, otevírá téma neustálého znovuobjevování folkloru a lidových motivů a jejich opětovného přetavování v současném umění a módě. K této problematice mě zavedla praktická práce na dvou textech z 19. století z prostředí českých a moravských vesnic: *Gazdina roba* a *Prodaná nevěsta*. Je nepřehledné množství možností jak tyto texty nově a originálně výtvarně doprovodit. Návod neexistuje, ale je možné ukázat na inspirační zdroje. Zaměřuji se na současný fenomén v umění: návrat k lidovým námětům a motivům, a návrat k tradici a řemeslu. Jak vnímáme folklor? Může folklor inspirovat mladé výtvarníky? Proč? Jak k tomuto tématu výtvarníci přistupují? Vznikají nové formy „folkloru“? Zajímá mě, proč se lidé ve světě kyberprostorů virtuální reality, obrací se k něčemu tradičnímu, originálnímu, osobitému - k ruční práci, k tradiční výšivce, k lidovým motivům, k přírodním materiálům. Chtějí si lidé vytvářet originální, vlastnoruční výrobky? Ručně šité šaty, doplňky, šperky? Postavit dům, zplodit syna a zasadit strom? Je to o potřebě vymezit se, být svůj, projevit vlastní tvořivost, tak jak ji projevovali naši předkové? Pokaždé, když se zvedne větší vlna zájmu o lidové umění, může to znít jako super-zmrtvýchvstání české kvalitní řemeslné tvorby nebo je to zase jen utopie.

V první části bakalářské práce sleduji umělce, kteří se chopili tématu folkloru a posunuli ho do nových významových rovin. Od pouhého užívání lidových motivů přes volbu tradičních technologie a materiálu, po kritický nadhled na společnost skrze nové interpretace tradice v umění: v oblasti malby, grafiky a akčního umění.

V druhé části bakalářské práce se věnuji historii svérázu, proudu, který rovněž proměňoval a přizpůsoboval lidové prvky a motivy vkusu a potřebám soudobé společnosti.

Úvod:

Každý rok pořádáme s kamarády výtvarné sympozium. Volíme prostředí nějaké menší vsi. Většinou jsme ubytovaní na „opuštěných“ farách, kde duchovní a lidé moc nezavítají.

V létě 2012 ve vesnici Nevojice, poblíž jihomoravských Bučovic, jsme se jistou shodou okolností rozhodli vytvořit kroje. Ne, že bychom chtěli své životy spojit a utvořit nerozlučné bratrstvo, ale ze zcela praktického důvodu. Ušetřit 100,- Kč za vstup na místní tancovačku, kde měli krojovaní vstup zdarma. Mám pocit, že ta myšlenka napadla snad všechny, když rozhlas, zpravujíc nás o této slávě, utichl. Na akci jsme kráčeli hrdě oblečení do krojů a měli to v podstatě i s malým průvodem po vesnici. U kasy byl velký problém a dlouze jsme debatovali o nejasnosti rozhlasu. Informace zněla: Krojovaní vstup zdarma. Bylo nás 11, každý jsme na sobě měli součást oděvu s výrazným znakem a bylo zcela jasné, že na sobě nemáme nic jiného než kroje. Před porotou u kasy jsme neuspěli a museli vstupné zaplatit. Když jsme vstoupili do areálu, místní velice zajímalo, co to máme za kroje, odkud pocházíme,... Po nejasných závěrech, zda máme či nemáme kroje, pustili jsme se do společných tanců, organizovaných ve skupinách, dua i sóla a vytvořili na podiu kreace, za které se vstupné postupně vrátilo v podobě alkoholu od spokojených diváků. Ten den jsme tak vážně a nečekaně vytvořili krojovanou skupinu původem „z fary.“

1. Interpretace kroje a lidových motivů dnes

Tento zážitek z jihomoravských Nevojic mě přivedl k zájmu o tvorbu inspirovanou folklorem. Otevřel mi nový pohled na téma neustálého znovuobjevování folkloru a lidového motivu a jeho nového užití v současném umění. Zajímalo mě to ve vlastní práci, v reflexi současných umělců zabývajících se odkazem lidové kultury a v historii svérázu.

V kapitole Interpretace kroje a lidových motivů dnes se zaměřuji na šest výtvarných umělců. V prvním případě se však jedná o reportéra České televize Martina Duška, který otevírá svou akci s vlastnoručně vyrobeným krojem téma znovuobjevování folklorních tradic. Následuje akční umělkyně Kateřina Šedá s Nošovickým krojem, dekadentní umělec Jan Vytiska, malířka Barbora Lungová, malíř a učitel Jiří Miškeřík, mladé výtvarné duo Puk – puk. Na závěr této kapitoly předkládám svůj osobní koncept Paella inspirovaný lidovými motivy a tradičními technikami, propojující tyto zkušenosti se scénografickou praxí.

Následujícím představením tvorby každého umělce bude mým drobným pokusem k pojmenování toho, jaký problém či téma se v reakci na tradici může objevit v současném umění. Nemohu zde popsat přesné jevy, které by výklady jednotlivých uměleckých počinů plně obsáhly, ale alespoň nacházet cesty možné interpretace.

Úryvkem dokumentárního filmu *Mein Kroj* Martina Duška otevírám téma folklor dnes.

Ž: „To máte kroj?“

MD: „Ano, to je můj kroj.“

Ž: „Aha a vztahuje se k nějakému kraji v české republice?“

MD: „Ne, to je můj vlastní kroj.“

Ž: „Vy jste si ho pro sebe...“

MD: „Vymyslel. Ano...“

Ž: „Řekl byste mi, co představuje? To by mě opravdu zajímalo.“

MD: „Ano? Vypovím Vám celý příběh...“

Ž: „Kdyby, jste měl kroj, to by bylo krásné. Kroje jsou nádherné. Naši hosti mají spoustu krojů.“ Ale tohle podle mě není kroj.“

MD: „Ale co, ...“

Ž: „Podle mě to není kroj.“

MD: „Ale je to kroj, ne?“

Ž: „Není, je to výtvar z toho, co jste poskládal dohromady. Pokud...“

(...)

MD: „Tak co je tedy kroj?“

Ž: „Kroj je to, co..., co ... eehh, co...ehhh...“

M: „Něco historického.“

Ž: „Ano, historie...eehh“

M: „Je to krása... Pochází z konkrétního místa. Je to historické. Měli to už prapraděda a praprababička.“

MD: „A kde se kroj bere? Kdy kroj začíná? Kdy je počátek kroje?“

M: „To je jako ptát se, kdy začíná historie. Jsou to dějiny.“¹

¹ *Mein kroj* [dokumentární film]. Režie Martin Dušek. Česko, 2011.

Pozn: Výňatek rozhovoru z filmu *Mein kroj* v 11 minutě, MD: Martin Dušek, Ž: organizátorka, M: organizátor.

1.1. Martin Dušek/ Kroj šokuje

Narozen v roce 1978 v severních Čechách. Absolvoval studia televizní žurnalistiky na FSV UK v Praze a dokumentární tvorbu na FAMU. Je autorem spousty televizních reportáží a dokumentů, kde se zaměřuje především na prostředí bývalých Sudet. V roce 2007 natočil celovečerní dokumentární snímek *Poustevena, das ist Paradies*, který byl na festivalu dokumentárních filmů v Jihlavě oceněn jako nejlepší český dokumentární film.

Název dokumentu *Mein kroj* připomíná podobnost s titulem Hitlerovy osobní zpovědi *Mein Kampf*. To je ovšem žert! Že by Duškův dokument mohl odkazovat k dílu zvráceného romantismu? Avšak ne jeden filmový kritik byl tak radikální jako já v tomto úvodu.

Prvním motivem dokumentu *Mein Kroj* Martina Duška byla výroba vlastního kroje, na znamení nesouhlasu s nově vytvořeným svérázem, Českolipským krojem, ze 40. let 20. století. *„Napadlo mě, že jediný způsob, jak bych mohl mít svůj autentický lidový kroj, je inspirovat se vlastní individuální historií.“*²

Součástmi Duškova kroje jsou: od dědečka Lea kožené lederhose, podkolenky, co nosil na ryby, pyžamo, po babičce krajkovanou dečku, po pradědovi důstojnickou přezku, svoji čepici Masaryčku a křídla z dědovi Octavie (str.14)

Druhá část dokumentu byla samotná presentace vlastnoručně vyrobeného kroje na Sudetoněmeckém sjezdu odsunutých Němců. Originálně po svém krojovaný Dušek klade základní otázky původu kroje, jeho autonomie, individuality, estetické působivosti a osobních představ o něm. Po dlouhé diskuzi s organizátory sjezdu o vlastním kroji, je Dušek konečně přijat a vpuštěn do hlavního areálu setkání Sudetských Němců. Komplikace nastaly ve chvíli, kdy se problém kroje bral politicky, s čímž performer nepracoval! Dušek se však opravdu v této situaci se svou „maškarou“ pohyboval na tenkém ledě ještě živé sudetoněmecké otázky. Tedy

² *Mein kroj* [dokumentární film]. Režie Martin Dušek. Česko, 2011.[cit. 2013 - 07 – 26].

neuspěl, byl označen za šaška, blázná, provokatéra, byl zadržen a odvezen policií. Dušek už si v průvodu Augsburského sjezdu nezapochodoval, ale nabídl tak českolipskému kroji novou a zábavnou alternativu. V závěru filmu se Dušek nevzdal a požádal na pouti krojovanou miss, oděné do česko - lipského svérázu, o nabídku k sňatku. Aby tak vytvořili krojovanou družinu, té jeho ilegální strany a té druhé její, oficiální. Bohužel odmítla.³

Masáž médií

Pochopení ze strany veřejnosti a médií bylo radikálně odlišné. Ta část diváctva, která film brala s veškerou Duškovou nadsázkou a ironií, se velice pobavila. Zato lidé, beze smyslu pro humor či s citlivě laděnými senzory na českoněmecké vztahy, viděli pouze iracionální smysl akce, tudíž jen holý nesmysl. Autora Martina Duška považovali za idiota a nechápali, jak si mohl dovolit jet do Augsburgu na Sudetoněmecký sjezd ve vlastnoručně vyrobeném kroji a už vůbec nechápali, jak česká televize mohla tohle odvysílat. „Zbláznit se musela i rozhlasová stanice BBC World Service, jež *Mein kroj* popsala jako „nesmírně zábavný dokument, který je zároveň závažným pátráním po identitě a příslušnosti ve střední Evropě“.“⁴ Rozladěná strana diváctva nabyla dojmu, že už je tedy opravdu asi možné po švejkovsku česky udělat cokoli, třeba i urážet sudetské Němce vymyšleným krojem a jako český Borat se vysmívat odsunuté menšině. Reakce na Duškovu performans byly opravdu vzrušující.

Podívejme se, co Dušek jako performer otevřel jednoduše položenou otázkou:

Byl **ironický**, využíval kroj jako předmět k zamyšlení i ke **kritice nedostatků společnosti**. Pracoval s problémem předsudků. Byl tedy i **satirický** a tím i odvážně **provokativní**. Avšak nebyl **sarkastický**, neoplýval jízlivým výsměchem, bral svou roli vážně. Řadil otázku jednu za druhou, ale neodpovídal, nehodnotil, nevyvozoval

³ *Mein kroj* [dokumentární film]. Režie Martin Dušek. Česko, 2011.

⁴ BUCHERT, Viliam. Trapnost a ostuda České televize. Udělala před Sudetskými Němci z Čechů pitomce. REFLEX [online časopis]. [cit. 2013 - 07 - 26]. Dostupné z WWW: <<http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/46001/trapnost-a-ostuda-ceske-televize-udelala-pred-sudetskymi-nemci-z-cechu-pitomce.html>>.

závěry. Vystavěl dokument s otevřeným koncem a nechal na divákovi, ať se sám rozhodne. Byl Dušek **cynický**? To posuďte sami. Byl také označen za **recesistu** s komickým a výstředním chováním, který se snažil ztropit **nevhodný žert**. Může se tak zdát závěrečná část snímku, kdy hledá v bizarním kostýmu své krajany. **Perzifláží** Duškův kroj jistě nebyl. Nesnažil se o posměšné napodobení žádného kroje, vyhnul se tak **parodii** a laciným výsměškům.⁵

Dušek přistoupil k tématu čistě s humorem, nadhledem a satirou sobě vlastní.

Co je to kroj? Kde se kroj bere? Kdy kroj začíná? Kdy je počátek kroje? Začátek problému byl v přímých otázkách, na které nelze snadno odpovědět, tedy aspoň ne tak, aby provokativního reportéra České televize v jeho ručně vyrobeném outfitu odradili.

Organizátoři odmítli přijmout Duškovu podobu kroje, ten hrozný úbor, který si sám, doma na koleni vlastnoručně poslepoval. Čím více kroj, jeho smysl a tradici obhajovali, tím více potvrzovali Duškovu představu o podobě kroje. V souboji tu byly proti sobě postaveny dvě vyrovnané strany. Ta první, zastávající názor uchovávání a udržování folkloru v celé jeho původnosti a autenticitě, a strana druhá, která kroj nově vytváří také s ohledy na jeho autenticitu a původnost.

„ Zvykáme si na fakt, že nic není stabilní, že se vše rychle mění, a učíme se nelpět na jediném stanovisku.(...)Na druhé straně může chaos, který na nás ze všech stran útočí, otupit náš smysl pro určité hodnoty, pro míru věcí a vážnost sdělení.“⁶
Píše Prof. I. Blecha v kapitole o pluralitě v postmoderní společnosti.

Tímto malým žertem Dušek znovu otvírá otázky k chápání tradičních hodnot naší kultury ukazuje, že představy o ní se mohou značně lišit. Rozbívá předchozí modely vnímání tradice a přehodnocuje je a znovu utváří. Každý má nárok na svůj názor na vnímání tradice, i ten, který z folklorně bohatého kraje nevzešel. Tak tomu je i v případě Martina Duška. Pochází z města, které bohatlo těžbou uranu

⁵ KOLEKTIV AUTORŮ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2011. ISBN 80 – 200 – 0982 – 5.

⁶ BLECHA, Ivan. *Filosofie*. Olomouc: nakladatelství Olomouc, 2004 .224-225 s. ISBN 80 – 7182 – 147 – 0.

a románský hrad i s centrem města zmizeli pod komunistickou architekturou a sám přiznává, že o žádných tradicích, natožpak kroji, nikdy neslyšel.

1.2. Kateřina Šedá/ Nošovický kroj

Jak z konceptu hledání identity místa vznikne spontánně krojový doplněk?

Kateřina Šedá se narodila roku 1977 v Brně Líšni, vystudovala střední umělecko průmyslovou školu v Hodoníně a střední školu uměleckých řemesel v Brně. V roce 2005 absolvovala na pražské AVU. Je známá především jako umělkyně zabývající se sociální tematikou. V Brně se nejvíce zapsala konceptem Líšeňský profil v roce 2010, kdy k práci přizvala 999 výtvarníků. Pro K. Šedou nejprve vzniká jasně ohraničený koncept a posléze, většinou ve spolupráci s jednotlivci, malou sociální skupinou, sídlištěm nebo celou vsí, vzniká umělecký artefakt. Její umění chápe většinou každý. Všechny projekty jsou srozumitelné, jsou pro konkrétní lidi s jejich aktuálními problémy, tedy jasně vyjadřují smysl a účel.

Šedá se zabývala šedou nově postavenou budovou Hyundai v Nošovicích. Lidé se stavbou nesouhlasili, ale co jim zbývalo. Museli odevzdat svá pole a podlehnout dojmům, že to tak v naší politické situaci chodí a nic se proti tomu nedá udělat. Vesnice byla rozdělena. Spoustu lidí tento proces oddělil názorově (jako ve volbách) a z vesnice se stala troska, kde mezi sebou lidé nemají možnosti přirozené komunikace. Šedá se jako supermanka vznesla nad vsí, nejprve nenápadně a bez úspěchu. Pak se jí ale lidi podařilo po jejím aktivistickém způsobu vyburcovat k činnosti a domorodci byli její. Kreslili svoji krajinu na kus látky s dírou, ale nenastala žádná reakce. Až když se hadr s dírou ručně vyšíl a dal se na stůl jako ubrus, místním ženám bylo hrozně líto, že taková krásná a pracná výšivka je zhola k ničemu. A pak se jim to propojilo s jejich zničenou krajinou a hrozně je toto zjištění mrzelo. Místní učitelku napadla podobnost pošívané látky s krojovým šátkem a už se pracuje/pracovalo na Nošovickém kroji. Člověk musí mít klidné zázemí, protože když se naruší, musí pravděpodobně přijít deus ex machina nebo reálnější pomoc, třeba lék na zvýšení sebevědomí: Kroj

„V roce 2009 jsem se rozhodla, že se pokusím přijít na to, jak obyvatele prostřednictvím NOVÉHO VZORU spojit a tím najít cestu z kruhu ven. Svým působením tak v podstatě vytvořím novou továrnu, která má však za úkol lhostejnost udusit.⁷

Kateřina se tedy zmiňuje o novém vzoru. Jak by takový vzor mohl vypadat a jak by vypadal Nošovický kraj? Přejímání předloh již stávající krojové ornamentiky by se v navrhování určitě nekonalo, protože v tom byla jasná motivace spojit obyvatele novým pohledem, tedy i novým symbolem, ornamentem, motivem kraje. Kraje s dírou vyplněnou moderní automobilkou. Převládá by na kroji motiv Nošovického zelí nebo aerodynamický tvar kapoty? Už na samotných šátcích se objevilo nepřehledné množství motivů. Kolem díry – automobilky krouží kresba jehly a barevnými nitěmi vytváří abstraktní rastr ploch polí s detaily vsi. Nejčastěji asfaltové silničky, trajektorie aut v postavení k polím, lesům, loukám. Kdyby se kraj opravdu realizoval, jako by měl podobu?

⁷ ŠEDÁ, Kateřina. *Nedá se svítit*. Galerie Off/format [online]. [cit. 2013 – 07 – 21] Dostupné z WWW: <<http://www.offformat.cz/1369/vystavy/2012/katerina-seda/>>

1.3. Jan Vytiska/Divnofolk⁸

Umělec se narodil v Praze roku 1985, vystudoval intermediální studia na Ostravské universitě. Je autorem převážně obrazů, kreseb, počítačových grafik a animací inspirovaných špatnou estetikou a okrajovými žánry. Je dekadentním autorem libujícím si v ovládnutí jakýchkoliv možných výtvarných technik, s hlubokou zálibou v rukodělnosti, ve stylu DIY.

Nedávno jsem si napsala poznámku: přemýšlím o podobě pekla, jaké jsem viděla ve svém snu a potom u Vytisky. Místo, kde prožívají lidé svá největší muka nebo jen čekají na smilování, aby se dostali z toho věčného kolotoče. Peklo už není ten kotel z pohádek nebo středověký rachot ubohých lidských těl. Představuju si poloprázdnou neustále pálenou krajinu „věčným ohněm“, v ní rozbořené domy „příbytky mrtvých“ a ohořelé stromy, něco jako MCCartyho pohled na zbídačenou Ameriku. Peklo a očištec, rozpadlá těla monster nebo sněžných mužů, tápajících po holé krajině kolem dokola hledajících smrt, ale ona jakoby tam ani nebyla. Ve Vytiskových obrazech je přes podivné výjevy přece jenom klid a podivné ticho. Inspirace horory a pokleslým humorem je na obrazech všudypřítomná. Pravidelně stříká krev, něco kvasí, teče. Nepřekvapilo mě, že tak dekadentní šťavnatá nálada může pasovat k folklorně vymalované polorozbořené jizbě, kde pobíhá krojovaná zrůdička, oděná jako mladá galánka s koštětem (možná z lidských vlasů), ukazujíc pravou ruku celou zachlupacenou (stejně jako obličej), na znamení své zhýralé duše. Obrazy působí jako středověké iluminace, jako ilustrace k pohádkám se špatným koncem. Užití lidových námětů tento dojem ještě podpoří.

Dochází mi, že jeho pokleslý styl a zvrhlý vkus v kombinaci s tradiční lidovou estetikou se k sobě jistým způsobem hodí a vizuálně vystihuje její atmosféru.

⁸ Respekt. *Devenor Banhart*. Praha: Respect Publishing, 2013, 15. – 21. 7, 29. XXIV. [cit. 2013 – 07 – 13].

Divnofolk: *“Populární akustický žánr, který na šum informačního technického věku reagoval intimitou, rukodělností a nadšením z chybujícího diletantismu”*. 25s.

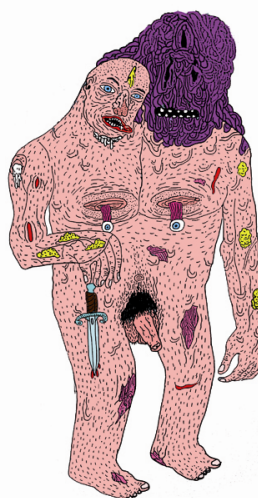
Jeho obrazy v porovnání s obrazy lidových umělců mohou mít společné tyto rysy: výraznou barevnost, naivnost, neumělost, diletantismus. Vytiska svým způsobem tyto prostředky využívá a lidovou ornamentálnost nahrazuje sprostou lidovostí.

Kombinace umění špatné estetiky a užití umění lidových motivů může divákovi nabídnout jistou „provokativní“ alternativu klasického lidového folkloru. Potvrzuji, že když se umění bé – kultury přizívuje na kultuře lidové, moc jí to sluší.

„Oko visící volně na tkáni se stalo skoro neodmyslitelnou součástí dekadentní estetiky podobně jako květinový vzor v secesi.“⁹

Ač je Vytiska mladý, zajistil si pevné místo mezi tvůrčími dekadenty. Zaujal mě názor výtvarného teoretika Jiřího Havlíčka, který vzpomínal na srovnávání Vytiskovy tvorby s naivním umělcem Ringo Čechem a poté klasickým českým hrdinou pokleslého humoru Pivrcem.

„V jeho podání je umění, brak i lidová tvořivost součástí jednoho temného proudu kolektivního podvědomí“¹⁰

⁹ HAVLÍČEK, Jan. *Jan Vytiska/Valašský hřebec*. [katalog]. Ostrava: 2011, Galerie Výtvarného umění v Ostravě. 5s. ISBN 978 – 80 – 87405 – 08 – 6.

¹⁰ Tamtéž, 7s.

1.4. Barbora Lungová/Moravské horory¹¹

Je malířkou, příležitostnou kurátorkou, členkou skupiny 001, pocházející ze Slovákého Kyjova, je narozena v roce 1977. Vystudovala hru na fagot na brněnské konzervatoři, studovala obor anglistiky a filmové vědy na FFMU, v roce 2006 absolvovala v oboru malba na Brněnské FAVU.¹²

Bylo by hanlivé psát o Barboře Lungové jako o malířce současného folkloru. Je s ním úzce ve spojení, protože je rodačkou ze Slovákého Kyjova, ale folklor ani slovácký *genius loci* není její prioritou. Skrze sérii obrazů Moravské horory sleduje fakt k náchylnosti lidí na vesnici přebírat mnohé cizí tradice a zvyky, kterým vůbec nerozumí. K folkloru jako už „hanlivě vyznívajícímu“ pojmu má malířka špatný vztah, protože forma, jakou je nám dnes prezentován, je odkazem 50. let. To, co z folkloru zbylo, je jen povrchně přetavená maškaráda a zábavná choreografie v krojích. O architektuře nemluvě.

Ve svých malbách: „*Propátrává svůj ambivalentní vztah k lidové tradici Slovákca. Divadelnost v používaných pózách, „kostýmech“ a umělých fabulovaných rituálech a aranžích, spolu s významovými posuny a drobnými jen těžko nepostřehnutelnými manipulacemi využívá B. Lungová k výzkumu různých variant vyprázdnění této tradice a hodnot, které přenáší. Jaké jsou ale tyto hodnoty, kde mají své kořeny, jakou prošly změnou, jak mutují tím, že se míchají se současnou pop – kulturou?*“¹³

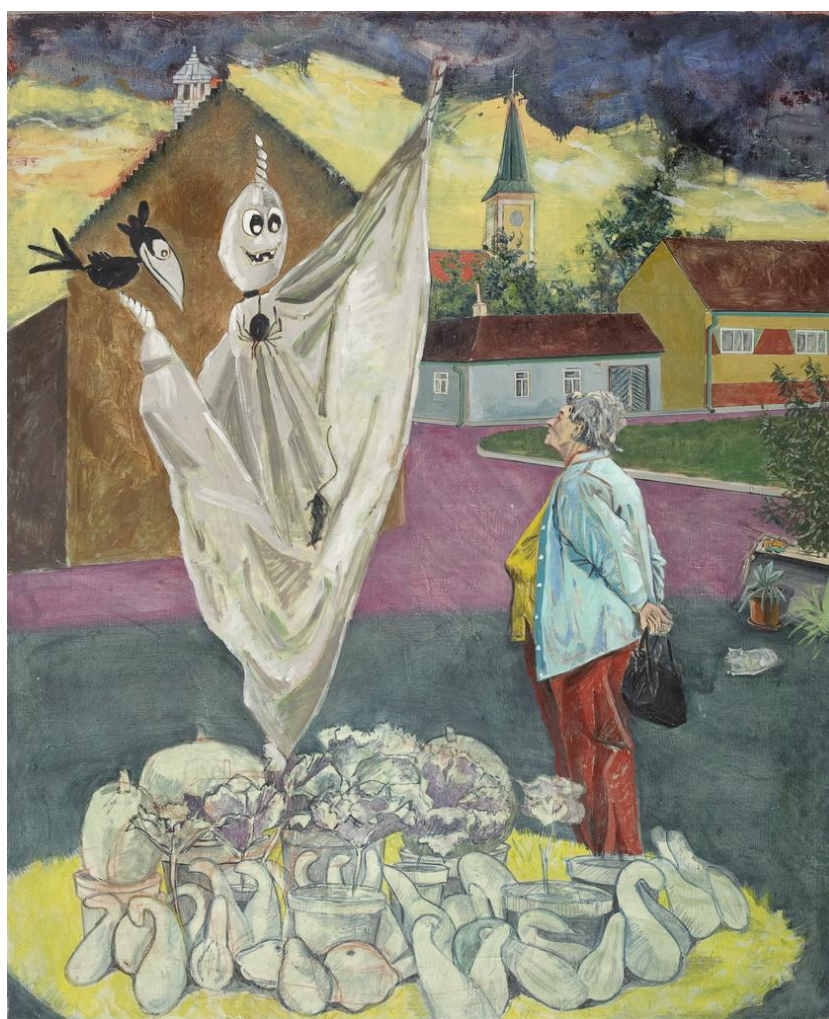
Z jejích obrazů vychází ta pravá moravská vesnice. Opravené domy s barevnými fasádami, exotičnost v kombinaci stavebních materiálů, tušená přítomnost komunismu. Její 50. léta vizuálně evokuje oblečení - stejnokrojové velké květinové haleny, tuhá béžová saka, a ta hnědá, hnědo šedá barva s různými odstíny okrů. Barva pole, vypasených tváří, opálených rukou. Následují absurdní situace,

¹¹ MIKOLÁŠEK, Martin; PIVODA, Petr. *Barbora Lungová / Moravské horory*. [Katalog]. Ostrava: Šmíra – Print, 2012. ISBN 978 – 80 – 87427 – 22 – 4.

¹² LUNGOVÁ, Barbora. Životopis. [online]. [cit. 2013 – 07 – 20]. Dostupné z WWW: <<http://www.barboralungova.net/cv.php?lang=cz>>

¹³ MIKOLÁŠEK, Martin. *Barbora Lungová / Moravské horory*. [Katalog]. Ostrava: Šmíra – Print, 2012. 2s. ISBN 978 – 80 – 87427 – 22 – 4.

(jako spojení moravských hororů s moravskou gotikou – záležitost angl. překladu) kontrasty zapříčiněné přítomností vlivů jiných kultur či potřeba nového a moderního. Např. Skulptura R. Serry vztyčená na louce za kostelem nebo Halloween na Moravě, v symbolu hadrového strašáka před domem malíře Joži Úprky. To je konkrétní druh hororu, který předkládá, jaký vztah chováme k architektonickým a kulturním odkazům minulosti. Místa a domy, které by všude jinde byly pod ochranou kulturního dědictví, se u nás čile proměňují v ruiny.¹⁴

¹⁴ MIKOLÁŠEK, Martin; PIVODA, Petr. *Barbora Lungová / Moravské horory*. [Katalog]. Ostrava: Šmíra – Print, 2012. ISBN 978 – 80 – 87427 – 22 – 4.

Proč se dnešní umělci inspirují motivy současné vesnice? Proč je toto téma hodné dnešní pozornosti?

Na začátku roku 2013 byla Český rozhlasem vypsána soutěž o autorskou původní hru k 90. výročí rozhlasové stanice. Závazné téma byla „*schopnost reflektovat závažná témata současnosti i moderní historie*“.¹⁵

Zaujalo mě, že dva vítězné texty řeší právě téma současné vesnice a problémy s ní spojené. Šéfdramaturgině českého rozhlasu Kristina Žantovská tvrdí, že současná doba plná kontrastů a těžké absurdní reality je ornou půdou pro dramatiky (Ptám se proč ne také pro výtvarné umělce?), a vysvětluje pozornost autorů k venkovu: „*Nejvíc mě bavily hry odněkud. Být odněkud, znamená mít někde kořeny, něco hluboce prožitého, v čase, po několik generací(...). Zdá se mi, že život na venkově má daleko zostřenější kontury, zmatení současného života je tam zřetelnější i bizarnější. Hodnoty staré a nové se tam perou fest; třeba, kde sehnat práci a za jakou cenu, kdo tam má polnosti a za jakou cenu je získal. Tohle všechno se řeší hodně nablízko, lidi si vidí přes plot.(...)Praha je takové potrhle nákupní středisko, dnes už trochu turistický Disney-land – na vesnici se žije skutečně.*“¹⁶

Barbora Lungová tyto kontrasty ve způsobu života lidí na vesnici, mísení tradic a hodnot starých s novými vizuálně zpracovává a s jistou dávkou ironie využívá. Kroj jako předmět současného umění s veškerou svou symbolikou a významy, může vytvářet zajímavé posuny a stavět tradice do nového kontextu. Vznikají nová spojení, napětí mezi minulým a současným, tradičním a moderním. Kroj tak už jako kostým nemusí odkazovat pouze k minulosti, ale tím, že se ocitne v uměle nastaveném prostředí, může působit nadčasově. Fotografie na straně... zobrazuje moji kamarádku, která se nechala vyfotografovat v kroji na Čejkovických hodech (str. 26). Se samozřejmostí vkročila do neutrálního prostředí - před bílou zeď, aby kroj co nejvíce vynikl. Pokud kamarádku neznáte, nemůžete fotografii časově zařadit. Není žádné pojítko mezi krojem a jeho původním prostředím, kroj se ztrácí a objevuje v nové „dimenzi“. Jiný posun ve vyznění kroje může vzniknout tím, koho do

¹⁵ BEDNÁŘOVÁ, Veronika. *O národu připosraženém*: Kristina Žantovská. LIDOVÉ NOVINY.páteční příloha. Praha: nakladatelství Lidových novin, 22, 24s.

¹⁶ Tamtéž.

něho oblečeme. Jak působí černochoch v moravském kroji? Potetovaný v kroji, punker nebo Evropan v plášti beduínů? Nebo jakékoliv krojované individuum nebo příšera (jako v obrazech u Jana Vytisky)? Hra s těmito bizarními posuny může zajímavě fungovat v kompozicích obrazů současných umělců, kteří se zabývají folklorem. Zrovna tak může dobře fungovat v divadelní inscenaci. Lidový oděv nabízí více možností, než působit jako pozůstatek minulosti, má i schopnost přesahu.

1.5. Jiří Miškeřík/ Bezhlavý hornák

Pochází ze známého kovářského a muzikantského rodu z Velké nad Veličkou, narozen v roce 1985, vystudoval SUPŠ v Hodoníně a VŠ University Palackého v Olomouci oboru VV pro ZUŠ a SŠ. V současnosti vyučuje na SOŠ ve Strážnici. Je malířem, ilustrátorem, autorem animací a krátkých parodií akčních filmů, je členem Veličského Hornáckého mužského pěveckého sboru, spolupracuje s občanským sdružením FUTRA s loutkovým divadlem Šňůrky a Špagátky. Také výtvarně spravuje Hornácký web, kde přispívá e – komiksem VYKUPITEL, příběhem z Hornácka, ve kterém záhadně umírají zvířata. Jde o pohanské rituály či hromadné vraždy? ¹⁷ ... Jiří je labužníkem dvojsmyslů a mystifikace.

V Jiřího tvorbě je důležité, že pochází z kraje, kde se folklor stále udržuje. Právě proto, u něho nejde o experimenty či malířské počiny s poetickými výklady stylu Joži Úprky ani ironii jako u Barbory Lungové. Co Jiří řeší v malbě? A co konkrétně ve zde uvedených Hornáckých baladách? Už od dětství byl veden k muzice, od 1. třídy začínal výuku hry na housle, později absolvoval ZUŠ ve skupině cimbálové muziky a posléze tančil v souboru Veličánek. Následovala pauza během středoškolských a vysokoškolských studií než k tématu folkloru zase navrátí. Jeho magisterská práce Hornácké balady přesvědčila o tom, že folklor je součástí jeho a jeho rodiny. Tato práce byla pro Jiřího přirozená cesta rozporů a hledání, kdy po striktním odmítnutí tradic, přišlo přehodnocování a posléze přijetí tradice i s tou těžko trpěnou lidskou primitivností tupě přejímaných modelů. V inspiraci Hornáckých balad tedy nehledá nové vizuální formy, originální způsob zobrazení. O kontroverzní posuny či prvoplánové pojetí lidové ornamentiky a motivů nejeví zájem. Hornácké balady pro něho jsou universálním pramenem k místní tradici Malba je pro něho nástrojem k vyjádření různých významových rovin. Balady jsou

¹⁷ „Úmyslem autora není pobuřovat, ale pobavit či osvěžit čtenáře něčím novým. Pokud Vás obsah komiksu uráží, nečtěte jej.“

Hornácko. *Vykupitel – komiks na pokračování*. [online].[cit. 2013 – 07 – 23]. Dostupné z WWW: <<http://www.hornacko.net/komix/galerka.php>>

jeho osobním komentářem k současnému stavu Horňáckých tradic a tradice obecně. Jak se sám s touto tradicí vyrovnává, vysvětluje Jiří ve své diplomové práci. Horňácké balady obsahují dvě velkoformátové malby s náměty balady „Ode mlýna ke mlýnu“ na příběhu mlynářky, která měla tajný poměr a milenec za to zaplatil svou hlavou. Oba obrazy jsou významově propojené. Obraz mlynářky, který je složitě konstruován z více časových rovin, nese přebujelý ornament a vládne v něm „tupá“ tma. Mlynářka stojí jako při modlení a za ní ve studni plave hlava jejího milého. Naopak mladý Horňák, sedí v „tupém“ světle klidně zhroucený na židli, bez hlavy, nikde stopy násilí ani kapka krve. Bezhlavý horňák je symbolem „ztracenosti folklóru v dnešním světě, jeho uzavření do klece, ztráta jeho myšlenkového obsahu, života a perspektivy vývoje,(...)“¹⁸ Prostory obou obrazů zasahují do roviny přítomnosti, stojící pozorovatel jakoby stál v interiéru, tam kde jsou plátna nainstalována. Horňák - symbol zhroucené tradice - je přítomen, je součástí našeho prostoru, ale je uzavřen v kleci obrazu... stejně tak jako folklor v současnosti. Fragment odtržený od života a uměle udržovaný, s absolutní ztrátou obsahu? Anebo smířlivý obraz toho, že folklor je tu stále a nemá možnost se i po všech těch inovacích a proměnách vytratit.

¹⁸ MIŠKEŘÍK, Jiří. Horňácké balady. Olomouc: 2009, Diplomová práce, Univerzita Palackého. Vedoucí práce Doc. ak. mal. Jiří Krtička. s.[63].

1.6. Puk – puk/ Folk - recyklace¹⁹

Z lidového folkloru plně čerpá skupina PUK-PUK , mladá autorská dvojice výtvarníků, využívá motivace prostředí svého místa narození/bydliště, plně jej aktivuje a přenáší do nejrůznějších podob současných výtvarných kreací. Aby autoři získali veškeré výhody a třeba se tak i ochránili před jinými nebezpečnými druhy, seskakují do své horké domácí kaše a čerpají z ní nepřeberné množství variací dolňáckých motivů. Osobitým způsobem zpracovávají folklor na poli grafického designu, potisků triček, malby, ilustrace, animovaného filmu, instalací, VJingu, wallpaperů a papírových skládaček. „*Všechny tyto věci propojuje zalíbení v příbězích, komiksových hrdinech, postavičkách z animovaných filmů a hračkách z dětství. Puk-Puk tvorba mixuje slovácký folklór a globální hardcore, lokální tradice a globální vesnice.*“²⁰

Jejich tvorba by se dala pojmenovat použitím názvu jedné brněnské výstavy jako Folk – recyklace. To znamená, že Puk – puk: „*presentuje nový vizuální jazyk, čerpající mnohé z tradičního výtvarného folklorismu, mající přitom přesah až k folklorismu kontroverze a tendenci recyklovat folklorní náměty a motivy (běžný život, lidový oděv, lidové písně, ornament a další) s obohacením je o nové významy.*“²¹

Líbí se mi, že náměty berou nejen ze současné vesnice, ale ohlížejí se také do minulosti, k umělcům, kteří v Čechách takřka „zlidověli“. Street artová Slovácká epopej je ságou postav z Dolňácka parafrázuje odkaz Alfonse Muchy. Josef Lada zase jako inspirátor kulis k VJingu i k projekci, kde Puk - puci využili na stavbu podia motivy dvou Ladových čertů se zdviženými prackama a ve stejném duchu vyrobily dva obří ananasy. Animované projekce s nově pojatými náměty a lidovými ornamenty a s Ladovou poetikou působily pohádkově.(str. 34)

¹⁹ Pozn. Kurátorka Magdaléna Ševčíková je autorkou názvu výstavy Folk – recyklace konané v Brně od 1. 5. do 26. 6. 2013.

²⁰ PUK – PUK. *Kdo za to může? Puk – puk.* [online]. [cit. 2013 – 06 – 20]. Dostupné z WWW: <<http://mimikri.net/vse-o-nas-a-nasich-trickach/>>

²¹ ŠEVČÍKOVÁ, Magdaléna. Folk – recyklace. [online]. Brno:Galerie U Dobrého Pastýře, 2013. [cit. 2013 – 07 – 21]. Dostupné z WWW: <<http://www.kultura-brno.cz/cs/vystavy/vystava/folk-recyklace>>

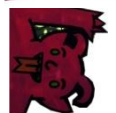
Líbí se mi použití fluorescenčních barev na potisku triček a použití takových námětů a motivů jakou jsou: ropná katastrofa, ornament oleje ve vodě; letecká katastrofa, výpary plynů ve vzduchu; silniční nehoda, skroucené plechy a krev na chodníku.

A hlavně: upozorňují na tradice jiným způsobem.

V Hluku na moravském Dolňácku se každým rokem koná Jízda králů. V rámci této akce byla v roce 2008 uspořádaná výstava v památkových domcích Malovaný dvůr. Místní výtvarník, který se zabývá tradičními lidovými motivy (zprostředkovává je široké veřejnosti a aktivně je i sám vytváří), vyzval mladé umělce, aby lidem ukázali druhou stránku folkloru, tu „nově“ zpracovávanou. Návštěvníci výstavy byli tak záměrně vystaveni konfrontaci tradičního řemesla a umění s uměním nově interpretovaného folkloru a účinek byl silný. Vidět vedle sebe staré a tradiční vedle nového je bohatství. Je to pohřbívání či resuscitace? „*Hluk se prý rozdělil na 2 tábory, ortodoxní zastánci čistého stylu (kteří takový přístup neuznávají) versus ti, co si myslí, že je to dobré oživení.*“²² Jestli je folklor živý? Odkazují na pražskou folklor párty.

²² LADIS. *Puk –puk a ornament*. [online]. [cit. 2013 – 06 – 20]. Dostupné z WWW: <<http://www.dolnacko.cz/index.php?mod=articles&cls=paper&state=196610&id=2&hs=0>>

LIDOVÝ KROJ

*Cítím se svázána s tradicí → Petra/ 38 let
Byla jsem k folkloru vychována od dětství,
Je to pro mě normální → Aneta/ 32 let“²³*

1.7. PÁRTYFOLK

V roce 2009 se přijel podívat moravský folklor do matičky Prahy s připomínkou, že je zdravý a stále naživu. Výstava byla konfrontací folkloru (moravské subkultury) se subkulturou hlavního města.

„Výstava Folklor Party mapuje cestu lidového umění ze skanzenu do města a zjišťuje, zda je folklor z dnešního pohledu pouhým reziduem minulosti nebo disponuje stejnou energií, kterou lze nalézt například v projevech současných subkultur nebo moderního designu nábytku, textilií a keramiky,“²⁴ hlásá citace úvodní strany propagačního letáku výstavy.

Výstava otevřela téma aktuálnosti lidové kultury a nakousla spoustu otázek. Vnímáme kořeny? Nevnímáme? Jak je to v Praze s tradicemi, jak to vypadá na Slováckém „fašanku“? To se tady ještě jede? Má folklor ještě nějaký energetický náboj? Nebo je to kapitola patřící do muzeí a skanzenů?

Expozice českého centra připravila podívanou na prolnutí folkloru se subkulturou techno, zastoupené symbolicky v oděvu a hudbě. V první místnosti proti sobě vzduchem letěli dva odlišné úbory, ale přece se rozruch nad bizarní, ne – li urážející, kombinací nekonal. Mužské uniformy si byli v něčem až nápadně podobné. Doplnky, tvary, motivy a barevnost umocňovali pocit “darwinovské teorie“ o vývoji druhu a jeho individuální autonomii. Od přírodních materiálů, čistě ručně zpracovaným, po umělé materiály s potisky. Černé, kožené boty „krpce“ x bílé kožené tenisky, červené plstěné kalhoty s bohatým vyšíváním x žluté šustákové kalhoty do zvonu; vzory vestiček a náprsenky, klobouky,...(str. 36). Všechno je

²³ LADIS. *Folklor party*. [online]. Praha: Galerie Českého centra, 2009. [cit. 2013 - 06 - 20]. Dostupný z WWW: <<http://www.dolnacko.cz/index.php?mod=articles&cls=paper&state=131074&id=7&hs=0>>

²⁴ tamtéž

krásné barevné a vysoce slušivé, protože obě uniformy jsou sváteční a reprezentují jeho nositele v celé své velikosti.

Konfrontace oděvů – souboj krojů - ve své dynamické instalaci přiváděla druhou, hudební část projevu jeho energetickému náboji obou „subkultur“. V druhé místnosti expozice byla puštěna projekce vystoupení nějakého lidového souboru. Divák měl možnost pomocí mixážního pultu přidávat k folklorním tancům různé světelné a zvukové efekty, k přiblížení tradiční hudby k techno akci. Když si představíme freetechnaře, táhnoucích do polí a luk na neutrální území, aby si v přírodě rozbilili divoký mejdan, se všemi těmi elektronickými hejblátky a světly, lehce to připomíná atmosféru pozdních hodin folklorního veselí v blízkosti sklípků za vsí. V rauši, třeskutém veselí v “tradičních” uniformách, řádí bez předsudků halasně obě strany.

1.8. Paella koncept

Svým konceptem Paella se znovu navracím k sympoziu představeného v úvodu. O co vlastně šlo? Záměr proč si vyrobit vlastní kroje byl ryze praktický, a to ušetřit peníze. Považovali jsme to za zábavnou hru, vytvořit si vlastní uniformy, identifikační znaky na způsob lidového motivu a pohrát si s materiálem. To, že jsme ve své podstatě parafrázovali klasické lidové kroje a svým performativním výstupem podpořili dojem vážně krojované skupiny, vyprovokovalo spoustu otázek ze strany pozorovatelů. Podobně jako na Augsburském sjezdu byl odmítnut lidový „outfit“ Martina Duška, i naše kroje nebyly přijaty, neboť organizátoři si je představovali jinak. Avšak na taneční zábavě vzbudily velký zájem.

Narazila jsem na důležitý princip dekonstrukce jako u Martina Duška a Kateřiny Šedé, kteří povahu kroje rozbořili a vyskládali z něho nový tvar.

Nové motivy/Návrat k sympoziu

Pro tvorbu kroje a jeho motivu bylo výchozím bodem prostředím staré fary: její interiér, velká zarostlá zahrada a množství venkovních přístavků s oprýskanými sochami obřích andělů z nedalekého svatostánku. V každém pokoji visely kříže s Kristem a na každé polici stál anděl, nebo různé velikosti Marií Pannen. Hned první den příjezdu se ve stavení naproti zabíjeli husy. Motiv tekoucí krve po bílém těle a všech přítomných náboženských motivů byly předmětem zájmu několika účastníků sympozia.

Kroj tvořil symbolicky pro každého jen jednu část oděvu. Pro kluky vesty, pro holky áčkové sukně. Použili jsme materiál z místní kůlny - pevný černý plast, který byl určený zřejmě k zakrývání půdy. Bylo ho dostatek, dobře se stříhal a slepoval izolepou. Takový materiál poskytoval spoustu možností zpracování: skládání, prostřihávání, lepení, avšak pro nedostatek času a množství vest a sukní, zůstalo u jednoduchých stříhů, kde naopak mohly vyniknout výrazné motivy.

Této práce se nezúčastnila celá skupina, ale jen ti, které to zaujalo. Já jsem navrhla motiv sukní a kluci pracovali na motivu vesty. Základním motivem byla chobotnice, vycházející ze street artových návrhů jednoho člena skupiny. Chapadla

se stala hlavním ornamentem, připomínala lidový motiv větévky s lístky a květinami. Na zadní části vesty se kombinoval motiv chobotnice a šípů, na předním dílu vesty byly řady kostí nad sebou, které připomínaly zapínání lidových. Nad prvkem kostí jsou zobany chobotnic, které připomínaly moravské růžičky. Na sukních jsem chtěla uplatnit planoucí srdce, růže a barokní fontány. Tvar srdce opisují z obou stran chapadla, dole jsou tři růžičky ze zoubků chobotnic. Barokní fontánu jsem zaměnila za dvě zabité kačeny, které vystřikují krev ve tvaru srdce kolem jeho vnitřních stěn. Hlavním ornamentem v srdci je tedy krev, připomínající jádérka granátového jablka. Srdce plane třemi malými chapadly. Motivy jsme vyřezali do tvrdého papíru a přes tyto šablony jsme stříkali barvu na černý plast. Motivy jsme vyvedli v zeleném a růžovém provedení.

Všechno, o co jsem se zajímala, jsem mohla v praxi využít ve své tvorbě. Zde uvádím zkrácený postup inspirace „lidovým“ od výroby šperků a pyrografie, k experimentům s kamerou obskurovou až k VJingu.

Šperk/ Gazdina roba a babi kolekšn

„V očích měla plameny, smála se pohledy šlehajíc po psovi, zelenině, králíkovi, kterej zrovna opouští vězení králíkárný, a kuřata pod plotem.“²⁵

To byla moje kolekce dřevěných přívěšků Gazdina roba, součást návrhů ke scénografii. Kolekce měla být jednoduchá, měla vonět dřevem a „nezavazet“. Ve způsobu zpracování měla připomínat postavu zaostalého Mánka, který přívěšky pro Evu – Gazdinu robu s láskou vyráběl. Nůž, dřevo, pilka, pájka, Mánkův pyrografický rukopis a „trempík styl“ (str. 46)

Babi kolekce vznikla na můj popud, když babička hledala inspiraci. Nakreslila jsem obrázky, piktogramy a babička uháčkovala malé taštičky z barevného chemlonu a obrázky na ně vyšila. Obal na brýle na „TéVé“, na „PíSí“, obaly na mobily, ovladače, první pomoc, protézu,... (str. 45).

Obrazy Rorschachova testu a Camera obskura

V knize o všech Prodaných nevěstách Národního divadla, jsem spatřila krojované dámy, na jejichž suknicích bylo místo lidových motivů položeno něco jako stíny stromů, černobílé slívající se obrazce podobné plísni. Vypadalo to, jako ukázka psychodiagnostické projektivní metody Rorschacha, psycho obraz vesnice. Jak by vypadal pěvecký soubor na scéně, kdybych použila na sukni vlastní obrazce na způsob oboustranného obtisku Rorschachova testu? Jeho obrazce jsou ve své podstatě ornamenty podobně jako výšivky na kroji.

Camera obskura mi umožnila využít nejprimitivnější fotoaparát k získání barevného retro obrazu ornamentální krajiny. (str. 47)

²⁵ Pozn. Osobní slogan kolekce Gazdina roba 2012, inspirace písní Josefa Topola: Chce se mi spát.

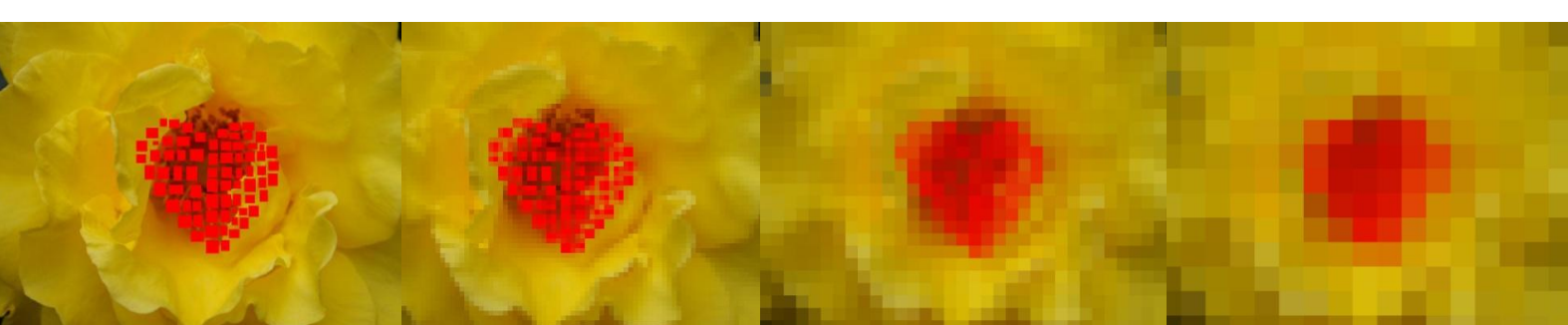
VJing

Třetí dějství Prodané nevěsty je cele v zajetí iluzionisty a VJSmrtany.

VJ Smrtana sedí v bílém overalu u pultíku s motivy borůvek od Josefa Lady, na malém podiu s domečkem. Celý VJ set je stvořen na objednávku postavou Krušiny, otce Mařenky, k příležitosti svatby jeho dcery s Vaškem. Na projekci je použito rozpixelovaných obrázků - převážně symboly věrné lásky: srdce, růže, šípy. Zároveň s nimi se kolážovitě objevují hlavy Mařenky a Vaška jako snová idyla jejich vzájemného svazku. Je to divoký ornamentální rej barev s folklorními motivy.

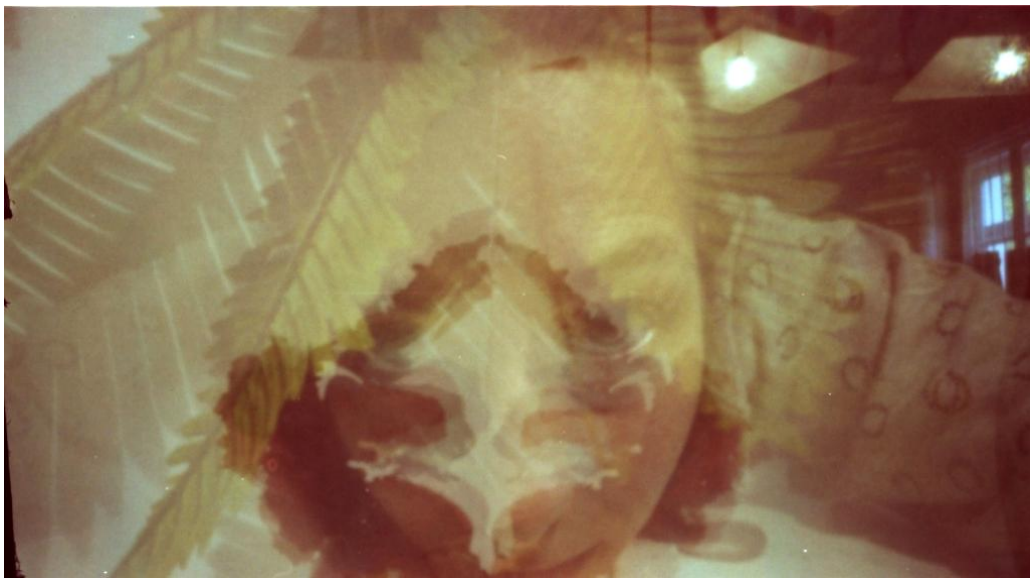
Paella koncept uzavírám postavou Bedřicha Smetany jako VJ Smrtany. Zdá se mi přesné, postavit geniálního tvůrce na piedestal Vjsetu, odkud taktovkou řídí projekci s divokým rejem lidových motivů, animovaných postav hlavních protagonistů Prodané nevěsty v záplavě symbolů věrné lásky a za hudby zmanipulovaného cimbálu. Já sama ctím tradice, a autora nemíním nijak neznevažovat. Naopak ho stavím do velké pozice mága a mystika. Nemyslím si, že by aktualizace mohla znevážit celou operu. Naopak. Je důležité do hry dostávat přicházející otázky na téma folkloru, tak jak už jsem naznačila v první části práce skrze tvorbu současných umělců a názorů jimi vyprovokovaných.

1.8.1. Co Tě ne/baví na folkloru?

Měla jsem potřebu vytvořit anketu. Neustále jsem se totiž zabývala postoji umělců k folkloru a reflexí lidového tématu ve vlastní tvorbě, ale nepřišla jsem na to, zda tato problematika vůbec někoho „neangažovaného“ zajímá. Zeptala jsem se učitele/výtvarníka: **Jiřího** 28let a **Jitky** 61let, grafičky **Ivy** 27 let, fiktivní brněnské postavy **Stevieho Brufena** 28 – 32 let, a **babičky**. Překvapilo mě, že i mluvčí fiktivní postavy Stevieho Brufena má názor na folklor tak jasný a vyhraněný. Zkusím tu předložit některé zajímavé postřehy v sedmi tématech, která z rozhovorů vyplynula:

Tradice

„Závidím lidem, kteří mají kořeny v bohatě folklorních krajích, kde je tradice samozřejmostí. Mají z čeho čerpat a mají pevné zázemí, protože každý má někam patřit. A mládež, která se staví k tradicím kriticky se má možnost se vůči něčemu vymezovat.“ (Jitka)

Jsem nepoznamenán úpěnlivou snahou cokoli obnovovat, lidový folklor mého kraje je takorča mrtvý. Neznám tu hru zevnitř, jsem jen živý a navábený pozorovatel, posluchač. Fascinovaný kontinuitou vzorů starých staletí a jsem přesvědčen o tom, že pár detailů, gest, významů, stop rituálů je mnohem mnohem starších. Vždyť pitomá přebíračka s provázky na prstech se vyskytuje ve všemožných kulturách po celém světě, nejspíš předávaná po tisíciletí z hlubin paleolitu. Ne tedy toliko artefakty, ale ztracené a mizející linie vedoucí k nim, to je kouzlo lidového folkloru, které mne drží v srdečné pozornosti k jakýmkoli jeho projevům. (S.Brufen)

Řemeslo

Baví mě dekorativnost, trpělivost, kterou to vyžadovalo a na kterou já nemám. (Iva)

To víš, je to velká práce, vyšít takovou hanáckou sukni zabere klidně i rok. (babička)

Velmi mě mrzí, že se rozpadlo ULÚV a ÚVY, které nabízely keramiku, proutěné zboží, módu, výšivky, šperky, knoflíky, textile, nábytek inspirované tradičním uměním z tradičních materiálů. Výrobky navrhovali kvalitní a tradice znali umělci. (Jitka)

Snad přesto, pod vlivem ornamentu přítomného tenkrát i na těch krajích, byl

jsem dlouhodobě očarován lidovým řemeslem, zejména řezbářstvím. Kdejaký ryze praktický předmět denní potřeby zhotovený jen tak s kudlou v ruce, já se na to díval především v knížkách a muzeích, jsa maloměšťák odervaný od půdy předků, byl mi vždy tak blízký svou prostou a svéráznou formou, jakýmsi až pudovým, instinktivním a přitom generacemi prověřeným zpracováním, funkčností a zejména obyčejností - tím, že šlo o zvyk vzít kus dřeva a opracovat jej, použít mozek, ruku a používat to. Nic navíc. Vlastně nic k obdivování. (S.Brufen)

Komunismus

I když jsme komunismus na vlastní kůži nezažili, přiřazujeme díky němu folkloru nálepku něčeho pejorativního, zkaženého, povrchního, pokrouceného a zneužitého. Komunisti to pak zabili a v současnosti už je to takové ožívování a snaha o udržení, nemyslím si, že by byl folklor někde živý jako tenkrát, už je to spíš turistická atrakce nebo umělecký objekt. (Iva)

Byla to Prodaná nevěsta... Z umu Smetany i agenta Romana jsem sotva mohl co pochytit, takže zůstává jen ta krojovanost. Ten rurální vizuál, snad pohyby, nějaké tance. Upamatovávám se na své první setkání s podivnými úbory...Bylo to přínosné nepochybně v tom, že jsem si odbyl tento typizovaný pohled na folklor ve velmi raném věku, mohl jsem již to standartizované spojení, ten socialismem oslintaný terminus technicus vnímat pouze co nutný úzus, prosté označovací abstraktum.(S.Brufen)

V opozici stojí názor, že folklor v tomto období zažíval svoji renesanci. V 50. letech vznikla většina folklorních souborů, a folklorních přehlídek (Strážnice, Horňácké slavnosti). Lidové umění bylo důkladně zpracováno vědci a etnografy, obor etnografie se studoval na několika VŠ (Praha, Brno). Byly vydávány odborné knihy, popularizační publikace a metodická literatura pro soubory a zájemce. Vznikaly nové skanzeny lidové architektury. Málokterý stát měl tak podrobně zpracovanou „národní kulturu“. O folklor měli zájem i mladí lidé, nebyla to parketa jen starších lidí, jak si myslel dokonce i Havlův ministr kultury Pavel Tygrid, který folklorem otevřeně pohrdal. Divil se, že i po pádu komunismu něco takového lidi zajímá. Pro něho, pro kosmopolitu, byl folklor přežitkem. Po roce 1990 jsem se „vraceli do Evropy“ a pro samé evropanství jsme na tradice zanevřeli a styděli jsme se za ně. A

ejhle po dvaceti letech. Vracíme se k němu! I když třeba jinými formami. Chybí nám, potřebujeme být někde doma. (Jitka)

Presentace folkloru

Už je to spíš turistická atrakce. (Iva)

Jistě kus umění, ale ne stvořené za účelem prezentace a interpretace. Z toho já vždycky blil. (S. Brufen)

Dekorativnost a motivy

Baví mě ornamenty, předkřesťanské a křesťanské motivy a symbolika zvířat a ptáků na výšivkách a krajkách. Také: prostota, inspirativnost a praktičnost pracovního kroje. (Jitka)

A hlavně to není žádný kýč, je to propracovaný styl a i když třeba kraj je honosný a má mnoho vrstev, nemůžeš o něm říct, že je přeplácáný. (Iva)

Lidové písně

Kdybychom jako děcka s maminkou tak často nezpívali, asi by mě mnohem pozdější zjištění o pozoruhodném bohatství stupnic nebo improvizace v moravské lidovce, nechalo v pouhém přelétavém údivu, nepotvrdila by se mi láska, neprohloubila. Rovněž poezie plná sexu a smrti, kolik detailů člověk pochopí teprve později, kolik jednoduchých a osvědčených pravd postupně nachází v zdánlivě banálním projevu. Nakolik teprve stárnoucí a stárnoucí zjišťuje pozorný lyrik pod levou klenbou žeber slastné záhřevy při plynutí metricky neutřelých veršů. (S. Brufen)

Problém ve společnosti

Nebaví mi primitivnost - od přejímání věcí a jejich podání, alkoholismus, povrchnost. (Jirka)

Vadí mi, jak někteří umělci (myslím hudebníky) využívají a zneužívají dnešní nový zájem o tradici a dělají ze sebe šaška na Hornáckých slavnostech před dvěma lety. Jako kantorku VV mě trápí, jak málo jsou děti k folkloru vedeny. Pokud je s tradicemi a zvyky seznámíte, velmi je baví. Možná by měly vzniknout počítačové hry na téma. (Jitka)

2. Inspirace krojem v historii

V první části se zmiňují o současných umělcích inspirovaných folklorem a lidovým motivem. I fenomén svérázu vyvolával podobné otázky, jsou - li díla inspirovaná folklorem schopná obstát, ano či ne a proč.

Lidové kultuře jako nositelce paměti národa se dostalo pozornosti kulturní městske veřejnosti již v polovině 18. Století. Romantičtí, básníci, literáti a idealisté hledali ty pravé hodnoty, ke kterým se mohou uchýlit v čase největšího dobového stesku či krizi. „V mnohé chudé chatrči přebývá vkus raději než v přepychovém paláci.“²⁶ Komentovali tak soudobé etické a estetické problémy společnosti. Takováto zastavení a obrácení nazad, probíhají doposud a jsou vedeny historicky v cyklech. Když je válka, národ se posiluje zevnitř, čerpá z národních tradic a hodnot. V době klidu nebo když je lid utlačován silnou ideologií, bere společnost hodnoty dále a cokoliv cizí provenience za svaté. Vždy vedle sebe budou postávat tradicionalisté a kosmopolité. Jedni si budou lidových hodnot vážit, druzí je budou znevažovat. Z výtvarného umění mohu jmenovat například Alfonse Muchu. Jeho Slovanská epepej vznikala v době, kdy Kazimír Malevič došel s čistou abstrakcí, a kdy u nás již ve všech směrech bujelo umění avantgardy. Dušan Jurkovič se držel tradičních motivů, přestože nově přistupoval k soudobým moderním architektonickým požadavkům. Tato kapitola národního vlivu ve výtvarném umění je velice zajímavá. To co se podařilo v architektuře, nevyznělo dobře v jiných oblastech umění. Ve 20. letech reagoval na tento nešvar Josef Čapek²⁷.

²⁶ SEDLÁŘ, Jaroslav. *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky: Kap. IV. Ohlasy lidové kultury v českém výtvarném umění 20. století*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2002, 123 s. ISBN 80 – 86156 – 50 – 8.

²⁷ ČAPEK, Josef. *Neskromnější umění a málo o mnohém*. Praha: Československý spisovatel, 1962. ISBN 22 – 067 – 62.

2. 1. Lidový svéráz

Svéráz je výrazem, „který od konce let osmdesátých XIX. století ujal pro osobité zvláštnosti národního života i celé bytosti národní.“²⁸ Před zánikem bezprostřední kultury venkova chránil svéráz národní kulturu sbíráním lidových zvyků, pověstí, říkadel, písní. Začala se studovat různá nářečí, mapuje se lidová architektura, nábytek, krajka, výšivka, kroj. Svéráz došel do bodu, kdy zájem o lidové umění a řemesla přerostl nabídku a přirozeně začala klesat kvalita. Svéráz si tedy vyhradil úkol: zachovat svérázný život lidu. A takové prohlášení přineslo i otázku: „Lze v nových dílech uměleckých uplatnit svérázné prvky, jaké známe z lidového umění tradičního?“²⁹.

Svéráz měl za úkol posilovat národní identitu. Někteří umělci se toho ujali originálně po svém a jsou zato dnes úctyhodně hodnoceni, (B. Smetana, B. Němcová, J. Mánes), u jiných autorů se inspirace národním duchem proměnila v prosté tupé napodobování či směšnou parodii.³⁰

Svéráz je jistou folklorní recyklací, která se vyčerpáním motivů a smyslu ocitla v pozici kýče a pouťového suvenýru, (trpící Čapek) nebo se naopak vzepjala k osobitému a originálnímu projevu. Stručná historie zanikání lidového kroje a jeho obnovování spolu s jeho ornamentem, odkazuje kapitola svérázu k důležitým termínům a umělcům, kteří se soudobým svérázem, jeho nápodobou a šířením zabývali ve své vlastní umělecké tvorbě či teoretických úvahách. Hlavní charakteristiky a dělení svérázu studuji z časopiseckého článku Josefa Vydry **Svéráz, letoráz, nehoráz**³¹ z roku 1952, který národní svéráz dělí do těchto třech částí: od svérázu národního, přes letoráz vrcholící v nehorázu. U těchto historických svérázů byl jádrem a pojítkem duch národa a zachování české tradice. Kroj ani lidová ornamentika se nekřísí, ale jde pouze o tvůrčí proměnu jeho „*progresivních*

²⁸ NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby*. Sm/Še, VI.1. Praha: tiskařské a vydavatelské podniky NOVINA, 1940. 579 s.

²⁹ Němec, B., & Novina. *Ottův slovník naučný nové doby*. Sm/Še, VI.1. Praha: tiskařské a vydavatelské podniky NOVINA, 1940. 578 s.

³⁰ Tamtéž

³¹ VYDRA, Josef. *Svéráz – letoráz – nehoráz*. *Věci a lidé*, 4, 1952-53, 404-455 s.

tradic“.³² U současných umělců, o kterých se výše zmiňuji ve své bakalářské práci, samozřejmě již nejde o svéráz.

První projev svérázu nastal ve znamení probuzení národního vědomí: tedy doba od revolučního roku 1848 do 90. let 19. století. V této době, kdy na českém území převládal silný nacionalistický duch, potřebovali čeští vlastenci výrazný vnější znak: reprezentativní oděv. Byla to doba historických návratů, romantické představy středověku vystřídal humanistický proud renesance a v odívání styl doby Jiřího z Poděbrad. Nová emancipovaná vrstva potřebovala, symbol vlastní národní příslušnosti, tak se inspirovali v místech, kde je český duch nejčistší, na české vsi a v lidovém kroji. Jednotlivé prvky lidového kroje se nehodily k měšťanskému oděvu poloviny 19. století, proto snaha o vytvoření ženského národního šatu neuspěla. Ženám příliš nelichotila. Tady by se dal použít termín recyklace folkloru, protože se často stávalo, že byly ubrusy, krajky a výšivky rozstříhány a použity nově jako součásti oděvu či bytových doplňků. V této době, se lidové kroje na vesnicích ještě vyskytovali, tudíž nebyly vzácností a tak ani nebyla velká snaha je kopírovat. Mnoho výtvarníků zachycovalo původní tradiční lidový oděv venkovanů, vytvářeli alba krajových krojů a vydávali je tiskem. Nejznámějším umělcem, který studoval kroje na našem území, byl Josef Mánes, který zároveň navrhoval módní vlastenecké oděvy (např. sokolský kroj).

Druhý svéráz je už záležitostí města i vesnice. Svéráz se plně přiklonil ke kroji jako k symbolu národní reprezentace. Z vesnice tradiční kroj již pomalu vymizel. Kroje již nejsou běžnou součástí života na venkově, stávají se vzácností a předmětem ochrany a péče. Návrat lidové kultury díky svérázu zažívá veliký boom. Zakládají se různé spolky, konají se výstavy, vydávají publikace. Lidé chtějí mít aspoň kousek tradiční lidové kultury u sebe doma. Pařížská světová výstava zajistila úspěch české lidové kultury i za hranicemi, díky tomu na Moravu přijíždí spousta zajímavých osobností. Je známo, že mezi nimi byl i francouzský sochař Auguste Rodin, který díky Zdence Braunerové objevil Jožu Úprku. Lidový svéráz se posílil a promítnul do oblasti umění, řemesla, textilního průmyslu. Vydávání publikací o národním svérázu

³² VYDRA, Josef. *Svéráz – letoráz – nehoráz*. Věci a lidé, 4, 1952-53, 448 s.

zapříčilo hromadné sbírání autentických lidových památek ve velkém, především v oblasti krajek a lidové výšivky. Avšak s velkou poptávkou po národním zboží přichází obchodní duch a připravuje spoustu nekvalitních padělků. Vzniká spousta levných napodobenin, které se proměňují v líbivé kýče v podobě suvenýrů. Ornamentální vídeňské moderní ornamenty a motivy se proměnily v motivy moravské, ale ve vídeňském duchu. Secesní záliba v plošném ornamentu pro trend bezhlavého napodobování, pro vznik lidového kýče, připravila úrodnou půdu. Proto se začali sestavovat odborné komise, které dohlíželi na pravost lidových krojů, ornamentů a motivů. Tato horečka zapříčinila, že lidový ornament byl všude jako povrchová dekorace. Strach z prázdnoty v lidovém umění vytvořil ten „svéráz nejsvérázovitější – nehoráz“.³³ Vkusná alternativa lidového umění se objevuje v tvorbě Artělu, kde se čeští umělci spojili pod heslem Umění pro všední den (např. J. Hoffman, P. Janák, V. Špála, J. Čapek, H. Brunner a další). Propojovali český moderní design s lidovou ornamentikou³⁴(str. 56). Nejen Artěl, ale také Zádruha, ÚVY a ULÚV nabízely široký sortiment kvalitního českého zboží.

*„Po svérázu přichází na nás letoráz. Po letorázu může přijít jako zvláštní projev našeho horlivého národního ducha už jen nehoráz.“*³⁵

Pojem letoráz vznikl z označení výroby letních látek s ornamentikou lidového svérázu.

Josef Čapek, umělec, který čerpal z lidových námětů v avantgardním duchu, i jako výtvarný kritik neodpustil k letorázu dodat toto: *„(...) má to býti letní oblek z roztomile potištěného kartounu, vhodný navenek. Není to městoráz; roztomilá dívčinka oděná letorázem sype s laťovitě odtáženou ručkou na letním bytě slepicím zrní, nebo se pod pěkně modrým nebem po květnaté louce ubírá kamsi (...) a vítá přítelkyni, oděnou rovněž letorázem. (...). Nevím, že by příroda měla nějaká zvláštní*

³³ VYDRA, Josef. *Svéráz – letoráz – nehoráz*. Věci a lidé, 4, 1952-53, 422 s.

³⁴ FRONEK, Jiří (ed.) *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*. Praha: Arbor vitae, 2009. ISBN 978 – 80 – 87164 – 12 – 09.

³⁵ ČAPEK, Josef. *Neskromnější umění a málo o mnohém*. Praha: Československý spisovatel, 1962. 106 s. ISBN 22 – 067 – 62.

přání, pokud se týká lidské módy; vím jen tolik, že nejhůře s přírodou harmonují nevkusné ženské šaty a zvláště, když jich jde mnoho pohromadě“³⁶

V průběhu času se na tvorbě ornamentu letorázu začali podílet kvalitní výtvarní umělci (např. František Kysela) a výtvarná kvalita potisků se značně zvýšila.

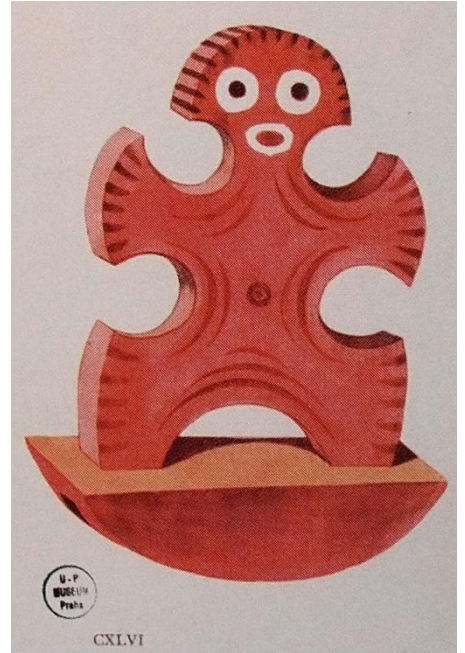
Třetí svéráz je obdobím po roce 1937, kdy se nám do Čech spolu s novým obyvatelstvem dostal nový módní trend a to „*tyrolský a bavorský lidový kroj zvaný „dirndl“*“ pro dámy a pro pány kožené nohavice a tyrolské kloboučky, „*nošené kdysi na hory a na prázdniny a nyní i ve městě.*“³⁷. Proti těmto cizorodým prvkům v české módě, vzniklo sdružení České módy, které přivádělo společnost k českému stylu, materiálu, řemeslu. Vytvořit tak jednoduchý módní model, který bude pasovat ženské figuře, tak jak to zvládl svým funkčním střihem tradiční lidový kroj.³⁸

³⁶ ČAPEK, Josef. *Neskromnější umění a málo o mnohém*. Praha: Československý spisovatel, 1962. 106 s. ISBN 22 – 067 – 62.

³⁷ VYDRA, Josef. *Svéráz – letoráz – nehoráz*. *Věci a lidé*, 4, 1952-53, 434 s.

³⁸ Tamtéž.

Od svérázu bych plynule navázala na téma kroje a lidových motivů v módě. Tomuto tématu se zde však nemohu věnovat obsáhle, tak alespoň naznačuji, jakou oblastí bych se dále mohla zabývat v návaznosti na scénický kostým.

Jako se lidové prvky, motivy a tvarosloví promítly do historické módy tak se objevují v módě současné: střih tyrolského dirndlu se dodnes nosí v dané lokalitě jako universální slušivý model. Zajímavé je, jakým způsobem se lidovým krojem inspirovala oděvní návrhářka Liběna Rochová.

2.1.1. Liběna Rochová/Paměť

Narozena v Brně roku 1951, studia na Střední škole umělecko – průmyslové textilní v Brně (1968 – 72), jejím profilem je oděvní design, filmový a scénický kostým. Je známá jednoduchými rafinovanými modely, prací s přírodními textilními materiály a papírem a zálibou v čistých geometrických formách. Vystavuje a pořádá přehlídky od Vídně po Los Angeles, svými díly je zastoupena v umělecko - průmyslovém muzeu v Praze a Musée de Tissus v Lyonu, spolupracuje s asociací rakouských krajkářů, je držitelkou mnoha ocenění, pořádá workshopy a letní dílny.³⁹

Zajímala mě kolekce, kterou navrhla k reprezentaci české kultury na Expu 2010 v Šanghaji. Na výstavě *Memory / reflexe tradic v textilních objektech* v Paláci Šlechtičen v Brně, se představila kolekcí rozdělenou do dvou oddílů. První, kterou se presentovala na Expu. V ní vycházela z reálných součástí kroje a jeho prvků, které různě variovala a vrstvila. Druhou částí reagovala na předchozí zkušenost a volným způsobem prvky převáděla do čistých tvarově jednoduchých forem. Kolekce „ *je uchopením formy folklórního kostýmu v jeho objemu a stylizovaných detailech, vzpomínkou je použití materiálu – vlněného filcu.*“⁴⁰ Vzdala se lidové barevnosti a použila odstíny bílé a slonovinové kosti. Tvary z tuhých světlých filců a kvalitního plátna působily jako kostýmy těžko časově zařaditelné. Modely působily jako

³⁹ LÄNGLE, Elisabeth. Studio LR. [online]. [cit. 2013 – 06 – 27] Dostupné z WWW: <<http://www.studio-lr.com/cv-libena-rochova.html>>.

⁴⁰ Memory. Liběna Rochová reflexe tradic v oděvních objektech. [online]. [cit. 2013 – 06 – 22]. Dostupné z WWW: <<http://www.mzm.cz/memory-libena-rochova-reflexe-tradic-v-odevnich-objektech/>>.

kosmické svou jednobarevností, jednoduchým řasením a skládáním “harmonikových” tvarů, nabíráním a popuštěním. Ztuhlé modelky působili jako přízraky rozčepýřenými vlásky, prudce přestylizovanými gesty a s plastovými ústními násadkami ve tvaru naddimenzované rudé pusu.

2.1.2 *Made in Villa*

Módní designéry ke stylovým kreacím může dovést jakýkoliv jiný odkaz lidové kultury. V případě Jurkovičovi vily se jednalo o propojení módy s architekturou. Před dvěmi lety 1. dubna 2011 proběhla v moravském muzeu výstava *Made in Villa*. Byl to projekt, uskutečněný na počest nově otevřené zrekonstruované památky, Jurkovičovy vily v Žabovřescích. Ještě před otevřením byli do vily pozváni přední čeští módní návrháři, aby svým umem vyjádřili holt tradičním motivům, tvarosloví a technologií a promítli vše do současné módy; duo Alešbáry, Jakub Polanka, Denisa Nová, Petr Kalouda, aj.

Odborný časopis pro vinařnictví,
sklepní hospodářství a obchod vínem

Vinařský obzor

5 ročník 106/2013, cena 67 Kč
(předplatné 49 Kč)
vydává Svaz vinařů České republiky

kamarádky v kroji

Závěr v trní:

Ptám se: Proč pracujeme s minulostí, co je minulost, původnost, autenticita kroje? Nevíme, kde jsou hranice folkloru, natož co všechno náleží k folkloru dnes. Jsem si vědoma toho, že toto téma není možné pevně ohraničit. Postoje se stále mění a vyvíjí. V momentě, když se utvoří definice, tak už není pravdivá. Každá definice pojem zmrazí a nepokračuje dál.

Folklor jako zdroj pro současné umění otevírá mnohé možnosti: umělci se buď tématem volně inspirují, staví se k němu kriticky, bourají tradice, přehodnocují je, pátrají po podstatě a přináší další otázky.

Když jsem se babičky ptala na folklor, mluvila hlavně o kroji a jeho výšivkách. Jak je to všechno pracné a jak se nám ruční práce z života vytrácí. Ale z beznaděje ji vytáhla naše společná vzpomínka na její říkanku Ruža v trni, kterou jsem, ač přisprostlou, napsala své kamarádce do památníčku. Napadlo mě, že růže v trní by mohla být metaforou pro lidový kroj v současnosti – ohrožený druh. Už bez patosu.

*Ruža v trní,
ruža v kračku,
kamarádka mala⁴¹*

⁴¹ Babiččina říkanka z dětství, parodie na říkanky do památníčku, vynechané slovo:.... „ukčars“.

Seznam informačních zdrojů:

KULKA, Tomáš. *Umění a kýč*. Praha: Torst, 2000. ISBN 80 – 7215 – 128 – 2.

ČORBA, Milan. *Kostýmová tvorba, přednášky*. Bratislava: Divadelní ústav, 2009. ISBN 978 80 – 89369 – 03 – 4.

ŠALÉ, FRANTIŠEK a kolektiv. *Horňácké slavnosti 1957 - 2007: multimediální almanach*. Velká nad Veličkou: František Šalé - Albert, 2007.

ECO, Umberto. *Dějiny ošklivosti*. Praha: Argo, 2007. ISBN 978 – 80 – 7203 – 893 – 0.

MÁCHALOVÁ, Jana. *Módou posedlí*. Břeclav: Moraviapress, 2002. ISBN 80 - 86181 – 47 – 2.

FRONEK, Jiří (ed.) *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*. Praha: Arbor vitae, 2009.

ISBN 978 – 80 – 87164 – 12 – 09.

ČAPEK, Josef. *Neskromnější umění a málo o mnohém*. Praha: Československý spisovatel, 1962. ISBN 22 – 067 – 62.

NĚMEC, Bohumil. *Ottův slovník naučný nové doby*. Sm/Še, VI.1. Praha: tiskařské a vydavatelské podniky NOVINA, 1940.

SEDLÁŘ, Jaroslav. *Lidová kultura v kulturním vývoji České republiky: Kap. IV. Ohlasy lidové kultury v českém výtvarném umění 20. století*. Strážnice: Ústav lidové kultury, 2002, 123 s. ISBN 80 – 86156 – 50 – 8.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Akademický slovník cizích slov*. Praha: Academia, 2011. ISBN 80 – 200 – 0982 – 5.

BLECHA, Ivan. *Filosofie*. Olomouc: nakladatelství Olomouc, 2004. 224-225 s. ISBN 80 – 7182 – 147 – 0.

ŠRÁMKOVÁ, Jana. *Zázemí*. Praha: Fra. Česká próza 2013.

Katalogy:

HAVLÍČEK, Jan. *Jan Vytiska/Valašský hřebec*. [katalog], Ostrava: 2011, Galerie Výtvarného umění v Ostravě. ISBN 978 – 80 – 87405 – 08 – 6.

MIKOLÁŠEK, Martin; PIVODA, Petr. *Barbora Lungová / Moravské horory*. [Katalog]. Ostrava: Šmíra – Print, 2012. ISBN 978 – 80 – 87427 – 22 – 4.

Časopisecké články:

VYDRA, Josef. *Svéráz – letoráz – nehoráz*. *Věci a lidé*, 4, 1952-53.

Internetové zdroje:

Hornácko: <http://www.hornacko.net/>

Barbora Lungová: <http://www.barboralungova.net/>

LiběnaRochová: <http://www.studio-lr.com/cv-libena-rochova.html>

Jan Vytiska: <http://www.janvytiska.com/>

Kateřina Šedá: <http://www.artlist.cz/?id=2651>

Martin Dušek: <http://www.csfd.cz/film/305805-mein-kroj/>

Filmy:

Mein kraj [dokumentární film]. Režie Martin Dušek. Česko, 2011.

Diplomové práce:

MIŠKEŘÍK, Jiří. *Hornácké balady*. Olomouc: 2009, Diplomová práce, Univerzita Palackého. Vedoucí práce Doc. ak. mal. Jiří Krtička. s.[63].

Seznam ilustrací:

(Čísla 1 – 22 zvláštní přílohy)

Č. 1, str. 14 - 15.: Převzato z: *Mein kraj* [dokumentární film]. Režie Martin Dušek. Česko, 2011.

Č. 2, str. 18: Převzato z WWW.: <http://www.offformat.cz/1369/vystavy/2012/katerina-seda/>

[cit. 13 – 07 – 21].

Č. 3, str. 20 -21: Převzato z WWW.: <http://janvytiska.com/> [cit. 13 – 07 – 21].

Č. 4, str. 23: Převzato z WWW: <http://papier.cz/portfolio/barbora-lungova-moravska-gotika-2010/>. [cit. 13 – 07 – 20].

Č. 5, str. 24: nahoře: Archiv Elišky Konečné, Vrbice 2013.

dole: Převzato z WWW:

<http://www.dolnacko.cz/index.php?mod=articles&cls=paper&state=196610&id=2&hs=0>.

[cit. 13 - 07 – 21]

Č. 6, str. 26: Z archivu Elišky Veselovské: Čejkovické hody, 2013.

Č. 7. str. 27: nahoře v pozadí: Převzato z WWW.: <http://cathriine.blog.cz/1012/ornament-dnes> [cit. 13 - 07 – 21] (design tapet: Veronika Jiroušková)

nahoře v popředí: Převzato z WWW:

<http://blog.caat.org.uk/?s=do+you+know&submit.x=0&submit.y=0> [cit. 13 – 08 – 30].

dole: Převzato z WWW.: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti/185665/jako-cerny-mirecek-z-basniku-krojovanou-chasu-vedl-kluk-z-angoly.html> [cit. 13 – 08 – 30].

Č.8, str. 29 – 30: Převzato z : MIŠKEŘÍK, Jiří. *Horňácké balady*. Olomouc: 2009,

Diplomová práce, Univerzita Palackého. Vedoucí práce Doc. ak. mal. Jiří Krtička. s.[63].

Č. 9, str. 33: seshora dolů: Puk – Puk: Slovácká epopěj, fluorescenční potisky triček, igelitové tašky,

fluorescenční lidové motivy. Převzato z WWW.: <http://mimikri.net/puk-puk-area/>

[cit. 13 – 08 – 28].

Č. 10, str. 34: Puk – Puk: VJing, dole: fluorescenční lidové motivu tričku. Převzato z WWW.: <http://mimikri.net/puk-puk-area/> [cit. 13 – 08 – 28].

Č. 11, str. 36: Folklor party. Převzato z WWW.:

<http://www.dolnacko.cz/index.php?mod=articles&cls=paper&state=131074&id=7&hs=0>

[cit. 13 – 08 – 28].

- Č. 12, str. 39 - 41: Archiv Elišky Konečné: Nevojické kroje 2012.
- Č. 13, str. 43 - 44: Archiv Elišky Konečné: VJing Prodaná nevěsta, 2013.
- Č. 14, str. 45: Archiv Elišky Konečné: Babi kolekšn, 2012
- Č. 15, str. 46: Archiv Elišky Konečné: Paella – šperky Gazdina roba, 2012.
- Č. 16, str. 47: Archiv Elišky Konečné: Camera obskura, Rorschachovi testy, 2013
- Č. 17. Str. 55: svatební fotografie, převzato z WWW.: http://sechtl-vosecek.ucw.cz/cml/dir/garb_from_Blata.html [cit. 13 - 08 – 30].
- Č. 17, str. 56: Převzato z: FRONEK, Jiří (ed.) *Artěl. Umění pro všední den 1908 – 1935*. Praha: Arbor vitae, 2009. ISBN 978 – 80 – 87164 – 12 – 09.
- Č. 18, str. 58: Liběna Rochová: Memories. Převzato z WWW.: <http://www.mzm.cz/memory-libena-rochova-reflexe-tradic-v-odevnich-objektech/> [cit. 13 – 08 – 28].
- Č. 19, str. 59: nahoře: fotografie z výstavy Made in Villa: KIVA FOTO. Převzato z WWW.: <http://www.kiva.cz/commercial/cz/7/fashion/> [cit. 13 – 08 – 28].
- Č. 20, str. 60: Archiv kamarádek, Lucie Teššinyová, Alice Bittnerová, Lucie Kmentová, Fotografie vpravo pro Vinařský obzor: Marie Veselovská. Převzato z WWW.: <http://www.xproduction.cz/blog/1712/vinarsky-obzor-v-nove-graficke-podobe/> [cit. 13 – 08 – 28].
- Č. 21, str.61: Archiv Elišky Konečné: Ella svátečně oděná do dirndlu, 2012.
- Č. 22, str. 63: Archiv Elišky Konečné: Nevojické kroje, 2012.